

Observation av bytesmimikry hos trynhuggormen

Vipera latasti gaditana, Saint Girons 1977

Text och bild:

Patrik Blomsten, patrikblomsten@yahoo.se (SHF)

Leif Westrin, leif.westrin@chello.se (SHF)

Lennart Pettersson, minax@chello.se (SHF)

Bytesmimikry, eller »caudal luring« som är dess kanske mer välkända engelska namn, är en jaktstrategi som utvecklats hos ett stort antal obesläktade ormarter över hela världen. Denna oberoende utveckling kallas även konvergent evolution, d.v.s. en utveckling mot en och samma sak (Mattison, 1995). Beteendet finns representerat hos arter i ett flertal ormfamiljer, såsom Boidae (t.ex. Grön trädpyton, *Morelia viridis*), Colubridae (t.ex. Puerto Rico racer, *Alsophis portoricensis*), Elapidae

(endast hos Dödsorm, *Acontophis* sp.), Viperidae (t.ex. Mexikansk mockasin, *Agkistrodon bilineatus*) (Mattison 1995, Greene 1997).

Strategin används av passivt jagande ormar, s.k. »sit-and-wait« predatorer, för att locka in byten inom huggavstånd. Det går till på följande sätt: ormen lägger sig i bakhåll på ett lämpligt ställe, varpå den sedan lyfter svansen (som oftast har en färggrann kontrast) över kroppsslingorna och rör den på ett sätt som får den att se ut som en mask eller larv. Grodor,

TERRARIA

Köp dina böcker hos Terraria! • www.terraria.se

paddor eller ödlor som ser det uppfattar det som ett eventuellt byte och flyttar sig närmare den spelande ormen och blir själv ett byte.

Hos de arter av skallerormar (t.ex. Klipp-skallerorm, *Crotalus lepidus* (Klauber 1956)) som använder sig av metoden är det av uppenbara skäl i juvenilstadiet som det förekommer. Även hos andra släkten tycks det vara i första hand som juveniler de använder sig av tekniken. I många fall antas det bero på ändrade födoval hos de adulta djuren (vissa arter övergår till att äta varmblodiga djur som vuxna och där kan man anta att metoden saknar önskvärd effekt). Även den färggranna svansen brukar tappa sin färg hos vuxna djur (Mattison, 1995).

Observationer

I juni 1999 förvärvade en av författarna (PB) ett par juvenila trynhuggormar (*Vipera latasti gaditana*). Djuren är nu strax över tre och ett halvt år och blev sommaren 2003 själva föräldrar till en kull på fem stycken ungar, och är nu att betrakta som adulta.

Paret går i två separata terrarier med måtten 370x500x320 mm (LxBxH). Inredningen är i princip identisk i båda terrarierna, botenmaterialet består av natursand, ett stenröse av sandsten bildar gömställen, och en liten vattenskål. Som belysning och värmekälla används en glödlampa på 40W i en reflektor med porlinssockel.

Den tolfte november 2003 började jag successivt sänka temperaturen och förberedde djuren för övervintring. Djuren övervintras i sina egna terrarier som de vanligtvis går i under året.

Den första februari 2004 började jag tända lamporna för att därmed successivt höja temperaturen och den åttonde februari var dygnet uppdelat i 9 timmar ljus och 15 timmar mörker.

Från den första dagen som lamporna var tända utnyttjade trynhuggormarna möjligheten att sola och värma sig den korta tid det var tänt.

Den femte februari är samtliga författare på plats hos PB och vi går in i terrariummet för att titta på djuren. Ganska snabbt upptäcker vi att trynhuggormshannen ligger och lockar med svansen, och att det är frågan om bytesmimikry gick inte att ta miste på. Ormen har lagt sig på stenröset och höll svansen upprest och vred svanstoppen med lockande masklika rörelser framför huvudet.

En av författarna (LP) hade med sig en digitalkamera och kunde försiktigt närma sig för att fotografera och även spela in en kort videosekvens av beteendet.

Efter denna gång noterades beteendet dagligen av PB fram till den 17 februari då ormen får mat första gången efter övervintringen. Efter denna utfodring upphör beteendet helt.

Diskussion

Studier som gjorts på bl.a. Kopparrhuvuden (*Agkistrodon contortrix*) visar att den har en förmåga att anpassa sin jaktstrategi efter att ha identifierat ett byte (Reiserer, 2002). När t.ex. en groda presenterades använde sig ormen av bytesmimikry och om en musunge presenterades låg den kvar stilla med endast en mer intensivt spelande tunga som tecken på att den

noterat bytet. Det fanns därmed en utlösande faktor för beteendet.

I fallet med min (PB) trynhuggorm kan det därför vara värt att nämna att terrariet är placerat i ett rum där det inte finns några insektsätande djur utan endast andra ormar. Författarna diskuterade om det kunde vara vår närvaro och våra rörelser som utlöste beteendet. Att det hade en betydelse kunde vi tydligt se när LP började fotografera och röra sig i närheten och ormens lockande eskalerade betydligt. Vid senare tillfällen då PB har betraktat ormen mer försiktigt genom dörrspringan har PB observerat djuren utan att störa dem och sett ormen göra samma sak.

Vid ett tillfälle när en av författarna (PB) skulle ta egna närbilder av det uppvisade beteendet övergick ormen till defensivt beteende och började väsa och hugga.

När vi första gången såg ormen locka på detta sätt hade det gått 113 dagar sedan den sist hade utfodrats (15 oktober 2003). Efter att ha utfodrats första gången på våren den 17 februari har beteendet inte observerat en enda gång trots att djuren kontrollerats vid flertalet tillfällen dagligen.

Kanske kan det ha varit extrem hunger som var utlösande faktor? Ett opportunistiskt beteende i hopp om att någonting nappar?

En annan intressant aspekt är varför inte även honan triggats igång? Hon lever under identiska förhållanden och hade varit utan mat lika länge.

I *Encyclopedia of Snakes* (Mattison, 1995) står att läsa »... caudal luring has not been recorded in any of the European and Middle Eastern vipers...« vilket illustrerar att fenomenet i fråga är ovanligt hos europeiska vipерider.

Beteendet har tidigare noterats av (Parellada & Santos, 2002) hos *Vipera latasti latasti* under naturliga omständigheter samt även i fångenskap.

Möjligen är beteende vidare utbrett hos europeiska huggormar av släktet *Vipera* såsom antyds av (Mattison, 1995) samt (Parellada & Santos, 2002). En möjlig indikation på detta kan vara den kolorerade svanstippen hos ett flertal arter t.ex. *Vipera ammodytes* och *Vipera berus*.

Videoupptagningarna som Lennart Pettersson gjorde finns att ladda ner på Stockholms herpetologiska förenings hemsida:

http://www.sthlm-herp.net/mpeg/gaditana_lure.mov
för den som är intresserad.

Tack

Författarna vill rikta ett stort tack till Xavier Parellada för att ha ställt värdefull litteratur till förfogande samt till Alexander Westerström för värdefulla tips och hjälp med manuskriptet.

Referenser:

- Greene, H. (1997): *Snakes, the Evolution of Mystery in Nature*. California University Press., s. 351.
- Klauber, L.M. (1956): *Rattlesnakes*. California University Press., s. 224, 662.
- Mattison, C. (1995): *Encyclopedia of Snakes*. Blandford Press., s. 111-113
- Parellada, X. & Santos, X. (2002): *Caudal luring in free-ranging adult Vipera latasti*. *Amphibia-Reptilia*, 23: 343-347.
- Reiserer, R. S. (2002): *Stimulus control of caudal luring and other feeding responses: a program for research on visual perception in vipers*. in: *Biology of the Vipers*. Schuett, G. W., Höggren, M., Douglas, M. E. & Greene, H. (eds.). Eagle Mountain Publishing. 361 - 383.

Summary

The authors describe an observation of caudal luring in an adult *Vipera latasti gaditana* in captivity.

The observation was made on the fifth of February 2004 shortly after the hibernation and at that time the snake had not eaten for a period of 113 days (since 15th of October 2003). The behaviour was apparently intensified by our movements outside the terrarium.

The snake was photographed whilst displaying caudal luring and we also shot a short video sequence of the behaviour which is available for download on the homepage of the Stockholm Herpetological Society at:

http://www.sthlm-herp.net/mpeg/gaditana_lure.mov